

PAOLO MENGOZZI
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2010. március 9.¹

1. A Bíróságnak mostanáig kevés lehetősége volt a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló irányelvvel foglalkozni. Jelen ügy azonban lehetővé teszi, hogy tisztázzon néhány fontos kérdést azzal az oltalommal kapcsolatban, amelyet az e területen megadott szabadalmakkal kapcsolatban az Unióban el kell ismerni, és amelynek jelentőségét manapság lehetetlen alábecsülni.

továbbiakban: TRIPs Megállapodás) 27. és 30. cikke a következőképpen rendelkezik:

„27. cikk

I – Jogi háttér

Szabadalmazható találmány

A – A TRIPs Megállapodás

2. A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás² (a

(1) A 2. és 3. pontokban foglalt rendelkezések fenntartásával, a technika bármely területén létrehozott, akár termékre, akár eljárásra vonatkozó bármely találmány szabadalmazható, feltéve, hogy új, feltalálói tevékenységen alapul és iparilag alkalmazható. A 65. cikk (4) bekezdésében, a 70. cikk (8) bekezdésében és e cikk (3) bekezdésében foglaltak fenntartásával, a szabadalmak engedélyezése és a szabadalmi jogok gyakorlása független a feltalálás helyétől, a műszaki területtől és attól,

1 – Eredeti nyelv: olasz.

2 – A többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozat (HL L 336., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 21. kötet, 80. o.) hagyta jóvá. A TRIPs Megállapodás szövege ugyancsak a Hivatalos Lapban (HL L 336., 214. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 21. kötet, 305. o.) lett közzétéve. Az uruguayi forduló nemzetközi egyezményeinek hivatalos nyelvi változatai az angol, francia és spanyol nyelvű változatok.

hogya terméket importálják, vagy belföldön állítják elő. „30. cikk

Kivételek a jogok hatálya alól

(2) A tagok kizárhatják a szabadalmi oltalomból azokat a találmányokat, amelyeknek kereskedelmi hasznosítását területükön a közrend vagy a közérkölcös megóvása érdekében meg kell akadályozni, beleértve az emberi, állati vagy növényi élet vagy egészség megóvását vagy a környezet komoly károsodásának elkerülését, feltéve, hogy az ilyen kizárás nem pusztán azért történik, mert a hasznosítást belső jogszabályok tiltják.

A tagok rendelkezhetnek a szabadalomból eredő kizárólagos jogok hatálya alól meghatározott kivételekről, feltéve, hogy az ilyen kivételek nem ésszerűtlenül ellentétesek a szabadalom szokásos hasznosításával és nem sértik aránytalanul a szabadalmas jogos érdekeit, figyelembe véve harmadik felek jogos érdekeit is³.

(3) A tagok emellett kizárhatják a szabadalmi oltalomból:

B – A 98/44/EK irányelv

a) az emberek vagy állatok kezelésére szolgáló diagnosztikai, gyógyászati és sebészeti eljárásokat;

3. A 98/44/EK irányelv³ (a továbbiakban: az irányelv) preambulumbekzdéseiben az alábbiak szerint rendelkezik:

„[...]”

b) azokat a növényeket és állatokat, amelyek nem mikroorganizmusok és a növények vagy állatok előállítására szolgáló, lényegében biológiai eljárásokat, melyek eltérnek a nem biológiai és mikrobiológiai eljárásoktól. A tagok biztosítják azonban a növényfajták oltalmát szabadalommal, vagy hatékony sui generis rendszerrel vagy ezek bármely kombinációjával. A jelen alpont szerinti rendelkezéseket a WTO-egyezmény hatálybalépését követő négy év elteltével felül kell vizsgálni.[...]”

(3) mivel alapvető fontosságú a hatékony és összehangolt oltalom a tagállamok mindegyikében a biotechnológia területén

3 – A biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló, 1998. július 6-i 98/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 213., 13. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 20. kötet, 395. o.).

történő befektetések szinten tartása és
 ösztönzése érdekében;

[...]

- (5) mivel az egyes tagállamok törvényeiben és gyakorlatában a biotechnológiai találmányok jogi oltalmát illetően különbségek mutatkoznak; mivel ezek az eltérések akadályozhatják a kereskedelmet, megnehezítve ezáltal a belső piac működését;

[...]

- (6) mivel ezek a különbségek növekedhetnek, ahogy a tagállamok új, eltérő jogi szabályozást és közigazgatási gyakorlatot honosítanak meg, illetve mivel az egyes tagállamokban a vonatkozó jogszabályok esetjogi értelmezése eltérően alakulhat;

- (7) mivel a Közösség tagállamainak a biotechnológiai találmányok jogi oltalmára vonatkozó összehangolatlan jogalkotása kedvezőtlenül hathat a kereskedelemre, ami hátráltathatja az ilyen találmányok ipari fejlesztését, valamint a belső piac megfelelő működését;

- (8) mivel a biotechnológiai találmányok jogi oltalma nem teszi szükségessé az egyes

tagállamok szabadalmi jogszabályai helyébe lépő önálló jogszabály megalkotását; mivel a biotechnológiai találmányok jogi oltalmának alapját lényegében továbbra is a tagállamok szabadalmi jogszabályai képezik, azzal, hogy azokat alkalmassá kell tenni, vagy bizonyos esetekben ki kell egészíteni annak érdekében, hogy megfelelő módon lehessen eljárni az olyan – biológiai anyagot felhasználó – technológiai fejlesztések esetében, amelyek megfelelnek a szabadalmazhatóság feltételeinek;

- (22) mivel a gének szekvenciáinak és részszekvenciáinak szabadalmazhatóságával kapcsolatos vita még nem zárult le; mivel e szerint az irányelv szerint az olyan találmányok szabadalmi oltalmában részesítése esetében, amelyek valamely gén szekvenciájára vagy részszekvenciájára vonatkoznak, ugyanazokat a szabadalmazhatósági feltételeket kell alkalmazni, mint a technika bármely más területén, úgymint az újdonság, a feltalálói tevékenység és az ipari alkalmazhatóság; mivel egy gén szekvenciájának vagy részszekvenciájának ipari alkalmazhatóságát benyújtáskor fel kell tárni a szabadalmi bejelentésben;

- (23) mivel önmagában egy DNS-szekvencia – funkciójának feltüntetése hiányában – nem tartalmaz semmiféle

műszaki információt, és ebből kifolyólag nem szabadalmazható találmány;

(3) A gén szekvenciájának vagy részszekvenciájának ipari alkalmazhatóságát fel kell tárni a szabadalmi bejelentésben”.

(24) mivel azokban az esetekben, amikor egy gén szekvenciáját vagy részszekvenciáját egy protein vagy egy protein-összetevő előállítására használják, a találmány akkor felel meg az ipari alkalmazhatóság követelményének, ha pontosan meghatározzák, hogy mely proteint vagy protein-összetevőt állítják elő, és annak mi a funkciója;

6. Az irányelv 9. cikkének megfogalmazása a következő:

[...]”.

4. Az irányelv 1. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„Ha a találmány tárgya genetikai információt tartalmazó vagy abból álló termék, az oltalom kiterjed – az 5. cikk (1) bekezdésében foglaltak kivételével – arra az anyagra is, amelyben a termék megtestesül, illetve amely a genetikai információt tartalmazza, és amelyben az ellátja funkcióját”.

„(1) A biotechnológiai találmányokat a tagállamok a nemzeti szabadalmi jog alapján részesítik oltalomban. Amennyiben szükséges, a tagállamok ezen irányelv rendelkezéseinek figyelembevétele érdekében módosítják nemzeti szabadalmi jogi szabályozásukat.

(2) Ez az irányelv nem érinti a tagállamok nemzetközi megállapodásokban, különösen a TRIPs Megállapodásban és a biológiai sokféleségről szóló egyezményben vállalt kötelezettségeit”.

C – A nemzeti jog

5. Az irányelv 5. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„[...]”.

7. A szabadalmakról szóló holland törvény (az 1995. évi Rijksoctrooiwet; a továbbiakban: ROW95) a későbbi módosítások

következtében az alábbi formában tartalmazza az iránylevél 9. cikkét:

„53a.°cikk

[...]

(3) Ha a találmány tárgya genetikai információt tartalmazó, vagy abból álló termék, a kizárólagos jog kiterjed – a 3. cikk (1) bekezdésének b) pontjában foglaltak kivételével – arra az anyagra is, amelyben a termék megtestesül, illetve amely a genetikai információt tartalmazza, és amelyben az ellátja funkcióját”.

II – A tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

8. A Monsanto társaság egy 1996. június 19-én oltalomban részesített olyan génszekvenciára vonatkozó európai szabadalom (a továbbiakban: szabadalom) jogosultja, amely egy szójabab DNS-ébe oltva ellenállóvá teszi a növényt a glifozát nevű, ugyanazon társaság által gyártott és Roundup néven forgalmazott gyomirtó szerrel szemben.

9. A genetikailag módosított szójababnövényeket (úgynevezett „RR-szójabab”, vagyis „Roundup Ready”) a világ különböző országaiban termesztik, az Európai Unió területén azonban nem. A genetikailag módosított szójabab termesztésének előnye a növénytermesztők számára abban áll, hogy lehetőség van a Roundup gyomirtó használatával a gyomnövények elpusztítására anélkül, hogy a szójababültetvény károsításától tartani kellene.

10. Argentínában az RR-szójababot széles körben termesztik, és jelentős export terméknek minősül. A Monsanto azonban Argentínában – a nemzeti jogszabályok értelmében – nem rendelkezik arra a szóban forgó növényt jellemző génszekvenciára vonatkozó szabadalommal.

11. Az alapeljárásban alperes társaságok 2005-ben és 2006-ban számos rakomány Argentínából származó szójalisztet importáltak. A lisztből a Monsanto kérésére vett minták vizsgálata kimutatta az RR-szójababot jellemző DNS nyomainak jelenlétét. Következésképpen megállapítást nyert, hogy az importált, az amszterdami kikötőbe érkezett, és takarmány előállítására szánt lisztet Argentínában állították elő olyan genetikailag módosított szójababból, amelynek vonatkozásában a Monsanto európai szabadalom jogosultja.

12. A Monsanto keresetet indított az importőr társaságokkal szemben a kérdést előterjesztő bíróság előtt, mivel szerinte megsértették a szabadalomhoz fűződő jogát.

13. A kérdést előterjesztő bíróság, tekintettel arra, hogy a jogvita eldőntése érdekében szükségesnek tartotta az irányelv értelmezését, felfüggesztette az eljárást, és az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

„1) Úgy kell-e értelmezni az [...] irányelv 9. cikkét, hogy az e cikkben előírt oltalomra a jelen eljárás tárgyát képező helyzethez hasonló olyan helyzetben is hivatkozni lehet, amelyben a termék (a DNS-szekvencia) az Európai Unióba importált anyag (szójaliszt) része, és az funkcióját a feltételezett szabadalombitortlás időpontjában nem látja el, azonban korábban ellátta, vagy miután azt az anyagból izolálták, és egy organizmus sejtjébe oltották, funkcióját ismét képes ellátni?

2) A [...] 6. szabadalmi igénypontjában részletezett DNS-szekvenciának a Cefetra és az ACTI által a Közösségbe importált szójalisztben való jelenlétét feltételezve, és abból kiindulva, hogy a DNS-t a szójaliszt az [...] irányelv 9. cikkének

megfelelően tartalmazza, és hogy az funkcióját abban többé nem látja el:

megtiltja-e ebben az esetben az irányelv – különösen a 9. cikk – által valamely biológiai anyagra megadott szabadalom tekintetében biztosított oltalom, hogy a nemzeti szabadalmi jogi szabályozás (ezzel egy időben) a terméket (a DNS-t) mint olyat abszolút oltalomban részesítse tekintet nélkül arra, hogy a DNS ellátja-e a funkcióját, és az irányelv 9. cikke szerinti oltalmat így kimerítőnek kell tekinteni az e cikk által szabályozott esetben, amelyben a termék genetikai információból áll vagy azt tartalmaz, és az anyag, amelyben megtestesül, a genetikai információt is tartalmazza?

3) Jelentőséggel bír-e az előbbieken feltett kérdések megválaszolása szempontjából, hogy a [...] szabadalmi bejelentést az [...] irányelv megalkotása előtt nyújtották be és adták meg (1996. június 19-én), és hogy a nemzeti szabadalmi jogi szabályozás alapján már létezett ilyen abszolút termékoltalom az irányelv megalkotása előtt?

4) Az előbbieken feltett kérdések megválaszolása során figyelembe veheti-e a

Bíróság a TRIPs Megállapodásban foglaltakat, különösen annak 27. és 30. cikkét?”

ugyanis a Bíróság megállapítaná, hogy a Monsanto az Európai Unió területén az Argentínából származó szójaliszt tekintetében érvényesítheti jogait, a későbbiekben sem gátolhatja meg abban, hogy a más országokból származó liszt vonatkozásában is érvényesíthesse hasonló jogait. A jogkimerülés elvét ugyanis csak azután kell alkalmazni, hogy egy termék először lép be az Unió területére a szabadalom jogosultjának engedélyével⁴.

III – Előzetes észrevételek

14. A jelen ügy körülményei között, ahogyan a tényállás rövid összefoglalásából kitűnik, a Monsanto kizárólag az Argentínából szójalisztet importáló társaságok ellen lép fel. Amint azt a Monsanto elismerte, ebben az országban nem rendelkezik szabadalmi oltalommal az RR-szójabab tekintetében. Argentínától eltérően azonban más szójababtermelő országokban, mint például Brazíliában, a társaság a találmánya felhasználásáért a szabadalmi oltalomnak vagy a növénytermesztőkkel kötött megállapodásoknak köszönhetően díjazásban részesül.

15. Hangsúlyozni kell azonban, hogy az Unió területén indított, kizárólag az Argentínából származó termékekre korlátozott bírósági eljárásra irányuló döntés a Monsanto társaság egyszerű üzletpolitikai döntése. Amennyiben

16. Ennek következtében az értelmezést, amelyet a Bíróságnak adnia kell, alkalmazni kell majd általában véve minden olyan esetben, amelyben az Unió területére egy harmadik állam területén genetikailag módosított olyan növény feldolgozásából származó terméket importálnak, amely tekintetében az Európai Unió területén érvényes szabadalmi oltalom áll fenn.

4 – A jogkimerülés elve a Szerződések által előírt mennyiségi korlátozások és az azzal azonos hatású intézkedések tilalmának (jelenleg az EUMSZ 34. és EUMSZ 35. cikk) természetes következménye. Ezen elv értelmében egy szabadalom jogosultja, aki megengedte a szabadalmi jogok tárgyát képező termék piacra való belépését, a későbbiekben nem ellemezheti az ezt követő, termékkel kapcsolatos jogügyleteket (elidegenítés stb.). Ugyanis, a Bíróság szavaival élve „a szabadalmi jog lényege alapvetően a termék első forgalomba hozatalára irányuló kizárólagos jog megadásában áll” (a 187/80. sz. Merck-ügyben 1981. július 14-én hozott ítélet [EBHT 1981., 2063. o.] 9. pontja [kiemelés tölem]). A jogkimerülés elve vonatkozásában az ítélkezési gyakorlat érvényességét a Bíróság több alkalommal megerősítette: lásd például a C-267/95. és C-268/95. sz., Merck-Beecham egyesített ügyekben 1996. december 5-én hozott ítéletet (EBHT 1996., I-6285. o.). A jogkimerülés elvének alkalmazása vonatkozásában, az Unió területén, vagy azon kívül történő forgalomba hozatalra vonatkozó különbségtételre lásd hasonlóképpen az 51/75. sz. EMI Records-ügyben 1976. június 15-én hozott ítélet (EBHT 1976., 811. o.) 6–11. pontját.

IV – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről

A – Előzetes észrevételek

17. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdéssel az előterjesztő bíróság annak tisztázását kéri a Bíróságtól, hogy egy olyan esetben, amilyenről az alapeljárásban szó van, az irányelv 9. cikke oltalmat nyújt-e a Monsanto-nak abban az esetben is, ha a génszekvencia a funkcióját adott pillanatban nem látja el, azonban korábban ellátta, vagy a jövőben ismét képes lesz ellátni.

18. Első megközelítésben a kérdést úgy lehetne értelmezni, mint amely csupán a 9. cikkben alkalmazott igeidő problematikájára korlátozódik, amely cikk, mint ahogy azt láttuk, csak akkor biztosítja az abban leírt oltalmat, ha a genetikai információ „ellátja a funkcióját”. Ebben az esetben a válasz annak hangsúlyozására korlátozódhatna, hogy a jogszabályi rendelkezés a jelen időt alkalmazza, melynek következtében az a tény, hogy az oltalomban részesített génszekvencia ellátta-e a funkcióját a múltban, vagy el tudja-e látni a jövőben, teljesen irreleváns⁵. A 9. cikk alkalmazása szempontjából az egyes időpontokat

egymástól függetlenül kell tekintetbe venni. A funkciónak csak a „jelen idejű” ellátása teszi alkalmazhatóvá a hivatkozott rendelkezést. Egy olyan helyzetben, amikor a funkció nincs ellátva, nem lehet megsérteni a 9. cikk rendelkezéseit: természetesen, abban az időpontban, amikor a szekvencia ismét ellátná a funkciót, a 9. cikk által előírt oltalom újra alkalmazhatóvá válna.

19. Ezen értelemben tesznek javaslatot az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adandó válaszokra – a Monsanto kivételével – az észrevételeket előterjesztő különböző felek. Én is ebben az értelemben javaslom a válaszadást a kérdést előterjesztő bíróság részére, ha a Bíróság olyan megszorító értelemben kívánja elemezni a kérdést, ahogy azt jeleztem.

20. Úgy gondolom azonban, hogy a kérdést megszorítóan értelmezni hiba lenne, valamint ahhoz, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak megfelelő választ lehessen adni, a 9. cikket az egész irányelv összefüggésében, és az általa a biotechnológiai találmányokra vonatkozóan biztosított oltalom összefüggésében szükséges értelmezni. Másrészt nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a Monsanto mind az írásbeli észrevételeiben, mind a tárgyaláson azt hangoztatta, hogy véleménye szerint a szabadalmi oltalom, aminek érvényesítéséhez joga van, nem az irányelv 9. cikkéből ered, hanem a „klasszikus” oltalomból, amelyben a hagyományos szabadalmi jog és az irányelv értelmében magát a génszekvenciát részesíteni kell. Más szóval, a Monsanto szerint a DNS szekvencia mint kémiai anyag az, amely a holland bíróság elé terjesztett követelésének

⁵ – A jelen idő jellemzi tulajdonképpen az irányelv valamennyi nyelvi változatát.

tárgyát képezi. A Monsanto fenntartja, hogy a liszt tekintetében nem támaszt semmilyen követelést: ha a liszt nem tartalmazta volna az oltalomban részesített DNS-t, kijelenti, hogy nem lett volna semmilyen oka fellépni az importőr társaságok ellen.

és nem a benne megtalálható DNS-t magát. Ez a megoldás azonban nem tűnik számomra kielégítőnek: fizikai szempontból ugyanis nincs kétely afelől, hogy a szabadalmi oltalom tárgyát képező DNS a liszt belsejében is kimutatható, és hogy azt is importálták az Unió területére.

B – A célhoz kötött szabadalmi oltalomról

21. A tényleges kérdés, amit meg kell oldani ahhoz, hogy teljes mértékben válaszolni lehessen a kérdést előterjesztő bíróság felvetéseire, azzal kapcsolatos, hogy létezik-e, vagy sem – olyan esetben, mint a jelen eset – klaszszikus értelemben vett szabadalmi oltalom magának a genetikai információnak a vonatkozásában. Vagyis meg kell határozni, hogy a genetikai információ oltalomban részesül-e kémiai összetevőként akkor is, ha egy olyan termékben található – mint egyfajta „maradvány” –, amely egy olyan biológiai termék (ebben az esetben a szójababnövények) feldolgozásának az eredménye, amelyben a szekvencia ellátta a funkcióját.

22. Hajlamosak lehetnénk ezt a problémát irrelevánsnak tekinteni, jelen esetben egyszerűen a lisztet tartva a jogvita tárgyának,

23. A Monsanto és az olasz kormány kivételével az észrevételeket előterjesztő többi fél nem foglalt állást e sajátos probléma tekintetében, még azután sem, hogy a tárgyaláson a Bíróság kifejezetten felhívta őket erre. Az ő figyelmük kizárólagosan a lisztre összpontosult.

24. A Monsanto szerint, mint láthattuk, a liszt lehetséges oltalmától függetlenül (amelyet a társaság nem igényel) a szabadalmi oltalom kiterjed magára a DNS-re. Ezen oltalom nem az irányelv 9. cikkéből származik, hanem az irányelv általános rendelkezéseiből, amelyek nem érintik az általános szabadalmi jogot. A 9. cikknek csupán az lenne a feladata, hogy – bizonyos körülmények esetén – kiterjessze ezt az alapvető oltalmat. A 9. cikk alkalmazhatóságától függetlenül azonban továbbra is maga a DNS szekvencia részesülne az alapoltalomban.

25. Az olasz kormány szerint azonban, onnantól, hogy egy DNS szekvencia egy másik anyagban található, a klaszszikus értelemben

vett szabadalmi oltalom megszűnik, és – amennyiben ennek előfeltételei fennállnak – csak a 9. cikk által elismert „megtestesítő” termékekre elismert oltalom alkalmazható.

található, feltéve, hogy ez ellátja a funkcióját. Mivel az nem vitás, hogy a szójalisztben a génszekvencia nem lát el semmilyen funkciót, tekintve, hogy csak maradvány, a 9. cikk által biztosított járulékos oltalomra nem lehet hivatkozni a jelen esetben.

26. Bár az olasz kormány érvelése figyelemreméltó, nem tudom osztani a véleményét. Meg kell ugyanis jegyezni, hogy az irányelv, általánosságban, a korábban létezett szabadalmi jogot *egészíti ki*. Lásd például ilyen értelemben a (8) preambulumbekendést. Igaz, hogy az irányelv az 1. cikkében rendelkezik arról a lehetőségről, hogy a nemzeti jogokat a szabadalmi jog terén módosítsák, hogy összhangba kerüljenek a közösségi jog szóban forgó sajátos rendelkezéseivel. Azonban az olasz kormány értelmezését semmilyen jogszabályszöveg nem támasztja alá. Nem szabad elfelejteni, hogy az általános szabadalmi jog alapján az a tény, hogy adott találmány egy másik termékben testesül meg, általánosságban véve nem szünteti meg a találmány tekintetében elismert oltalmat.

28. Mindazonáltal meg kell vizsgálni, hogy – miként azt a Monsanto állítja – maga a génszekvencia oltalomban részesül-e a szabadalmakra vonatkozó általános rendelkezések szerint. A sajátos probléma, amit meg kell oldani, abban áll, hogy meg kell határozni, mikor részesül oltalomban egy szabadalmazott DNS szekvencia különálló termékként.

27. Vitathatatlanak tűnik számomra azonban, hogy az irányelv 9. cikke egy, a *szabadalmi oltalmat kiterjesztő* szabály. E cikk tehát abból az előfeltevésekből indul ki, hogy maga a szabadalmazott DNS oltalomban részesül, és az arra elismert oltalmat kiterjeszti – bizonyos körülmények között – arra az „anyagra” is, amelyben a génszekvencia

29. Úgy vélem, hogy az irányelv szövege és célja szerint egy génszekvenciát különálló termékként is csak akkor kell oltalomban részesülőnek tekinteni, amikor ellátja azt a funkcióját, amely tekintetében szabadalmazták. Más szóval úgy tűnik számomra, hogy az irányelv megenged – és tulajdonképpen meg is követel – egy olyan értelmezést, amely szerint az Unió területén a génszekvenciákra kiterjesztett oltalom úgynevezett „*célhoz kötött*” („purpose-bound”) oltalom. Bár az irányelv nem jelöli meg kifejezetten, hogy a génszekvenciákra nyújtandó oltalomnak ilyen típusúnak kell lennie, számos, a biotechnológiai szabadalmi rendszerhez kötődő elem ezen értelmezés mellett tanúskodik.

30. Először is az irányelv számos rendelkezése hangsúlyozza annak szükségességét, hogy – a génszekvenciára vonatkozó szabadalom megszerzése céljából – meg legyen jelölve az a sajátos funkció, amelyet a szekvencia ellát. Lásd ilyen értelemben a (22), (23) és (24) preambulumbekendést, valamint az 5. cikk (3) bekezdését. Igaz ugyan, hogy olyan rendelkezésekről van szó, amelyek a szabadalmazhatóságra vonatkoznak, és nem a szabadalmazott termék oltalmára. Ezek a rendelkezések azonban bizonyos jelentőséggel bírnak abban a vonatkozásban, hogy alátámasztják azt – az Unió jogalkotása szempontjából –, hogy egy génszekvenciának a szabadalmi oltalom tekintetében nincs jelentősége, ha nincs megjelölve az a funkció, amit ez a szekvencia ellát.

31. A génszekvencia által ellátott funkcióknak az irányelv által elismert nagy jelentősége azt célozza, hogy meg lehessen különböztetni egymástól a „felfedezés” és a „találmány” fogalmát. Egy génszekvencia azonosítása a hozzá tartozó funkció megjelölése nélkül csak egyszerű felfedezést jelent, és mint ilyen nem szabadalmazható. Viszont a génszekvencia által ellátott funkció megjelölése az, amitől az találmánnyá válik, amely találmány részesülhet szabadalmi oltalomban. Így az az értelmezés, amely szerint egy génszekvencia „klasszikus” értelemben vett szabadalmi oltalomban részesülhet, kiterjesztve tehát a *szekvencia minden lehetséges funkciójára* – azokra is, amelyek a szabadalmazás időpontjában nem ismertek –, azt jelentené, hogy elismerjük a szabadalmazását olyan funkcióknak is, amelyek a kérelmezés időpontjában még nem ismertek. Más szóval, elég lenne egy

szabadalmat kérelmezni egy génszekvencia *egyetlen funkciója* vonatkozásában ahhoz, hogy meg lehessen szerezni ugyanazon szekvencia *minden egyéb lehetséges funkciójának* szabadalmi oltalmát. Véleményem szerint ez az értelmezés gyakorlatilag oda vezetne, hogy – a szabadalmi jog alapelveivel ellentétesen – megengednénk egy egyszerű felfedezés szabadalmazhatóságát.

32. Nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy főszabály szerint egy szabadalom alaptermészete egy tényleges csere. Az egyik oldalról a feltaláló közkinccsé teszi találmányát, megengedve így a közösségnek, hogy hasznosítsa azt. Cserébe a feltaláló korlátozott ideig kizárólagos jogot élvez a találmány vonatkozásában. Úgy tűnik számomra, hogy egy olyan találmány abszolút oltalomban részesítése, amely egy génszekvenciából áll, elismerve így egy ilyen szabadalom jogosultjának kizárólagos jogát, kiterjesztve azt a szekvencia minden lehetséges használatára, beleértve azokat is, amelyek nincsenek megjelölve, és nem is ismertek a szabadalmi oltalom iránti kérelem benyújtásakor, sértené ezt az alapelvet, aránytalanul nagy oltalmat ismerve el a szabadalmi jogosultnak.

33. Meg kell jegyezni azt is, hogy a Monsanto álláspontját követve az irányelv 9. cikke mint

szabadalmi oltalmat kiterjesztő rendelkezés elveszteni hatékony érvényesülését. Ha ugyanis maga a szekvencia oltalomban részesülne akkor is, amikor nem látja el a funkcióját, nehezen érthető, hogy milyen okból kellene a 9. cikknek alárendelnie az oltalom kiterjesztését a szekvencia által ellátott funkció gyakorlásának. Ugyanis, mindettől függetlenül az oltalom gyakorlatilag mindenképpen biztosított lenne, csupán a szekvencia létezése miatt, mint a jelen esetben. Az a tény, hogy a Monsanto a szekvencia oltalmát követeli, és nem a lisztét, nem változtat a tényen, miszerint az oltalom a liszt vonatkozásában is kifejti a hatásait.

34. Úgy tűnik számomra, hogy a Monsanto által támogatott értelmezés követése oda vezetne, hogy valamely biotechnológiai szabadalom jogosultjának túl széleskörű oltalmat biztosítana. Ugyanis, mint ahogyan azt több fél is jelezte mind az írásbeli észrevételekben, mind a tárgyaláson, nem lehetséges megmondani mely időpillanatig, és a tápláléklánc, valamint a származtatott termékek mely pontjáig felismerhetők még a genetikailag módosított növény eredeti DNS-ének nyomai. Nyilvánvalóan olyan szekvenciákról van szó, amelyek már semmilyen funkciót nem látnak el, de a jelenlétük meg nem határozott számú származtatott terméket annak a személynek az ellenőrzése alá vonna, aki valamely növény génszekvenciáját szabadalmaztatta. Ahogy azt az argentin kormány – csak részben ellentmondásos – érvelésében hangsúlyozta, ha egy szarvasmarha gyomrában megtalálhatóak lennének a szekvencia nyomai, abból az okból, hogy az állatot genetikailag módosított növényből származó termékkel etették, a szóban forgó szarvasmarha

importálását is tekinthetnénk a szabadalom jogosultját megillető jog megsértésének⁶.

35. Nincs kétség afelől, hogy a Monsanto találmánya oltalmának argentinai hiánya méltánytalannak tűnik. Ugyanakkor azonban, és függetlenül azon okoktól, amelyek miatt hiányzik az oltalom, úgy tűnik számomra, hogy a Monsanto igyekezete arra irányul, hogy egy adott jogrendszerben (az argentin jogrendszerben) felmerült problémákat valamely másik jogrendszer (az Unió jogrendszere) alkalmazásával orvosolja. Ez azonban számomra elfogadhatatlannak tűnik. A tény, hogy a Monsanto nem tud megfelelő ellenértéket szerezni Argentínában a szabadalmáért, nem orvosolható azzal, hogy az Európai Unióban szélesebb körű oltalmat ismernek el neki.

36. A célhoz kötött oltalom, mint az köztudott, nem jelent a biotechnológia területén abszolút újdonságot. Különösen az irányelv tárgyát képező területen részesítette előnyben a francia és a német jogalkotás az ilyen típusú oltalmat, igaz, hogy az emberi testre vonatkozó génszekvenciákra hivatkozással⁷. Az Európai Parlament is elfogadott egy olyan

6 – Ugyanezt lehetne mondani például genetikailag módosított gyapotrónóvényekből származó szálakból előállított ruházati cikkek esetében.

7 – Lásd a Bizottság jelentését a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek: A szabadalmi jog alakulása és jelentősége a biotechnológia és a géntechnológia területén COM (2005) 312 végleges (2.1. pont). A szóban forgó dokumentum egyébként hangsúlyozza, hogy az irányelv nem teljesen egybehangzó rendelkezéseket tartalmaz ezen a ponton.

álláspontot, amelyben az emberi DNS-re vonatkozó szabadalmak tekintetében támogatja a célhoz kötött oltalmat⁸. A kémiai anyagokra vonatkozó szabadalmak területén továbbá az elfogadott gyakorlat az, hogy elismerik egy már szabadalmazott anyag új felhasználásának a szabadalmazhatóságát más felhasználásokra vonatkozóan is⁹.

37. Ezen a ponton szükséges valamit tisztázni. A génszekvenciák szabadalmi oltalmának azokra a funkciókra korlátozása, amelyekre a szabadalmat megszerezték, a célhoz kötött oltalom modellje szerint nem jelenti az oltalom korlátozását azokban az esetekben, amikor a szabadalmazott gén „aktiválva van”. Biológiai szempontból ugyanis vannak olyan gének, amelyek csak bizonyos körülmények között működnek („aktiválódnak”): például, ahogyan a tárgyalás során felmerült, egy olyan gén, amely valamely növénynek bizonyos ellenálló-képességet biztosít a szárazság ellen, csak szárazság esetén tud működésbe lépni („aktiválódni”). Világos, hogy – az irányelv céljának megfelelően – a tény, hogy a gén „ellát egy funkciót” a 9. cikk értelmében, nem jelenti azt, hogy az „aktiválva” van. Az irányelv értelmében egy genetikai információ akkor látja el a funkcióját, amikor: i) valamely élő anyagban található, amelynek részét képezi; ii) átöröklődik, amikor az élő

anyag önmagát reprodukálja, és iii) folyamatosan, vagy bizonyos körülmények fennállása esetén ellátja a funkcióját, amely tekintetében szabadalmazták.

38. Hozzá kell azonban tenni, hogy az előző bekezdésben felvázolt felsorolás a jelen esetben nem releváns, mivel a felek között nem vitás, hogy az RR-szójababnövényekben a vitás génszekvencia állandó jelleggel „aktiválva” van.

C – A lisztben található DNS maradványtermészetéről

8 – Az Európai Parlament a biotechnológiai találmányok szabadalmi oltalmáról szóló, 2005. október 26-i állásfoglalásának (HL C 272. E., 440. o.) 5. pontja.

9 – Sajátos gyakorlatról van szó, különösen a gyógyszertermékek terén. Mivel ugyanis magát az ápolási módszert nem lehet szabadalmaztatni (lásd például az európai szabadalmakról szóló, Münchenben aláírt 1973. október 5-i egyezmény 53. cikkének 2000-ben módosított változatát), az orvostudományi kutatásokkal foglalkozó társaságok érdekeinek védelmében kijelentették a már ismert termék szabadalmazhatóságát, amennyiben újfajta felhasználás céljára szolgál (lásd az Európai Szabadalmi Hivatal Nagytanácsa G-1/83., G-5/83. és G-6/83. sz. Bayer és társai ügyben 1984. december 5-én hozott határozatait). Ugyanezt a megközelítést követték egyébként a gyógyszerek területén kívül is (lásd az Európai Szabadalmi Hivatal Nagytanácsa G-2/88. sz. Mobil-ügyben 1989. december 11-én hozott határozatát).

39. Az előző bekezdésekben kifejtettekhez képest alternatív megoldás lehetne úgy tekinteni, hogy az importált szójaliszttben található DNS mint a szabadalom tárgya egyszerűen csak maradvány, amely nyomokban van jelen, és így nem részesülhet oltalomban. Ebben a szemléletben a Monsanto követelésének tárgya valójában a liszt lenne, és nem a génszekvencia. Magának a szekvenciának a

Monsanto által követelt „klasszikus” oltalma csak ürügy lenne.

40. Mindazonáltal úgy tűnik számomra, hogy ez a megoldás nem alkalmazható. Az irányelvben nincs semmilyen de minimis rendelkezés, amely korlátozza vagy kizárja az oltalmat az olyan génszekvenciák vonatkozásában, amelyek különböző mennyiségben (és/vagy rendkívül kis mennyiségben) vannak jelen egy biológiai anyagból származó termékben¹⁰. Más szóval, hasonló értelmezés követe-se egy mennyiségi értékelési elem bevezetését jelentené (mi lenne a hivatkozási határérték?), amely nem szerepel az irányelvben, és amely végeredményben a bizonytalanság növelésé-nek kockázatával járna. A génszekvenciák ol-talmának arra a célra korlátozása, amely mi-att szabadalmazták őket, álláspontom szerint minden szempontból jobb megoldást jelent.

D – Az első kérdésre vonatkozó indítvány

41. Összegezve tehát az előzetes döntésho-zatalra előterjesztett első kérdésre vonatkozó

¹⁰ – Lásd ugyanebben az értelemben az Egyesült Királyság High Court-jának 2007. október 10-én hozott határozatát, amely megtagadta a Monsanto-tól az Argentinából származó szója-liszt-szállítmány zárolásának lehetőségét egy, a kérdést elő-terjesztő bíróság előtt jelenleg folyamatban lévőhöz hasonló ügyben: Monsanto/Cargill [2007] EWHC 2257 (Pat) (89. pont). Az említett ügyben a Monsanto kérelmét a sza-badalomigény kiterjesztésével kapcsolatos megfontolások alapján utasították el.

elemzésemet, azt javaslom a Bíróságnak, hogy azt annak kijelentésével válaszolja meg, hogy az irányelv rendszerében egy génszekvenci-ára vonatkozó szabadalmi oltalom azokra a helyzetekre korlátozódik, amelyekben a ge-netikai információ a szabadalomban körülírt funkcióit az adott időpontban ellátja. Mindez érvényes mind maga a szekvencia oltalmára, mind pedig azokra az anyagokra, amelyekben megtalálható.

V – Az előzetes döntéshozatalra előter-jesztett második kérdésről

42. Az előzetes döntéshozatalra előterjesz-tett második kérdéssel az előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, hogy az irányelv meg-tiltja-e egy nemzeti jogszabály számára, hogy szélesebb körű szabadalmi oltalmat biztosít-son a biotechnológiai találmányoknak, mint amit maga az irányelv elrendel?

43. Más szóval meg kell határozni, hogy az irányelv kimerítő vagy minimum szabályo-zást tartalmaz-e a biotechnológiai szabadal-mak terén. Az első esetben ugyanis egy olyan nemzeti szabályozás, amely az irányelvnél szélesebb körű oltalmat ismer el, jogsértő len-ne, míg a második esetben elfogadható lehet.

44. A kérdés előfeltevése természetesen az, hogy a nemzeti szabályozás ténylegesen szélesebb körű oltalmat biztosít a szabadalom jogosultja számára, mint amit az irányelv meghatároz. Egy olyan szempontról van szó, amelyet a kérdést előterjesztő bíróságnak kell meghatároznia. Azonban még akkor is, ha a vizsgált esetben a holland szabályozás majdnem azonosnak tűnik az irányelvvvel – még a nyelvi megfogalmazások terén is –, következőképp a vélt szélesebb körű oltalom nehezen felismerhető benne, ezen előfeltételezést itt el kell fogadnunk.

45. A Monsanto a második kérdés vonatkozásában is eltérő állásponton van az észrevételeket előterjesztő többi félhez képest. Míg ugyanis a Monsanto azt állítja, hogy az irányelv nem lehet képes minden esetben korlátozni a nemzeti jogalkotók szabadságát a vizsgált sajátos kérdés tekintetében, minden más fél afelé hajlik, hogy elismerje az irányelv kimerítő természetét.

46. Az első észrevétel, amit szükségesnek tartok megemlíteni, arra a tényre vonatkozik, hogy – mint az teljesen nyilvánvaló – az irányelvben foglalt, biotechnológiai szabadalmakra vonatkozó szabályozás nem teljes körű. A terület számos különböző vonatkozása a nemzeti jogalkotóra maradt. Másrészt, ebben az értelemben világos az irányelv (8) preambulumbekendése is, amely megerősíti a nemzeti jogok szerepét (és tulajdonképpen azok központi jelentőségét).

47. Az a tény azonban, hogy a szabályozás nem teljes körű, nem jelenti azt, hogy nem kimerítő. Teljes mértékben lehetséges ugyanis, hogy egy uniós jogszabály nem foglalja az adott ágazat minden aspektusával, viszont azon a területen, amellyel foglalkozik, kimerítő szabályozást alakít ki. Ebben az esetben a nemzeti jogalkotók szabadsága arra a területre korlátozódik, amellyel kapcsolatban az Unió jogalkotója nem hozott szabályozást¹¹.

48. Véleményem szerint a biotechnológiai szabadalmakra vonatkozó helyzet pontosan megfelel az előző bekezdésben felvázoltaknak. Az irányelvben található szabályozás nem teljes körű, de kimerítőnek kell tekinteni azokon a területeken, amelyekkel foglalkozik: azzal a következménnyel, hogy ezeken a területeken egy nemzeti szabályozás nem írhat elő szélesebb körű szabadalmi oltalmat az irányelv által előírtnál.

49. Sokféle érv támasztja alá ezt az értelmezést.

50. Egyrészt az irányelv alapvető célja az, hogy ösztönözze a piacot és a versenyt, a szabadalmak jogosultjai által történő

¹¹ – Lásd a C-52/00. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 2002. április 25-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-3827. o.) 19. pontját.

befektetések védelme tekintetében is. Ez következik mind az irányelv jogi alapjából (korábban a Szerződés 100A. cikke, amely jelenleg az EUMSZ 114. cikknek felel meg), mind annak szövegéből (lásd például az preambulumbekendést). Úgy tűnik számomra, magától értetődő, hogy a szabadalmak jogosultjai számára különösen széles körű jogok elismerése ellentétben állna ezzel a céllal, mivel egy szabadalom *per definitionem* a gazdasági szabadság korlátozását jelenti¹².

51. Másrészt, az irányelv néhány preambulumbekendésének szövege (különösen a (3), (5), (6) és (7) preambulumbekendésre hivatkozom) világosan mutatja, hogy a jogalkotó elsődleges szándéka nem annyira a biotechnológiai találmányok oltalmának növelése volt, hanem sokkal inkább a területen fennálló jogszabályi eltérések Unió belüli kereskedelemre gyakorolt negatív hatásainak elkerülése. Nyilvánvaló tehát, hogy minimumharmonizációt célzó szabályként értelmezni az irányelvet – a tagállamok közötti nagyobb mértékű jogszabályi eltérések keletkezésének ebből következő lehetőségével –, ellentétben állna ezen alapvető céllal. Az ugyanazon szabadalmakra vonatkozó különböző szintű oltalmak létezése az Unióban végeredményben a szabadalmak jogosultjai számára is akadály és bizonytalanság forrása lehetne.

12 – Lásd hasonló ügyként a C-281/03. és C-282/03. sz., Cindu Chemicals és társai egyesített ügyekben 2005. szeptember 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-8069 o.) 39–44. pontját.

52. Meg kell jegyezni azt is, hogy az irányelv nem tartalmaz semmilyen kifejezett utalást, amelyből le lehetne vezetni, hogy a tagállamok szabadon elismerhetnek egy szélesebb körű oltalmat, mint amit maga az irányelv előír. A minimumharmonizációt célzó jogszabályokba gyakran illesztettek be ilyen típusú záradékot, ahogyan erre elsősorban az Egyesült Királyság kormánya helyesen emlékeztetett észrevételeiben¹³.

53. Egyébként, a minimumharmonizációt előíró irányelveknek jellemzően az a céljuk, hogy korábban nem létező oltalmat biztosítsanak. Itt, ezzel ellentétben, a probléma, amit a jogalkotó megpróbált megoldani, vagy legalábbis enyhíteni, a nemzeti jogrendszerek közötti eltérésekben állt¹⁴.

54. Szeretnék továbbá befejezésül kiemelni egy fontos szempontot. Általában a

13 – Az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1985. december 20-i 85/577/EGK tanácsi irányelv (HL L 372., 31. o.; magyar nyelvű kiadás 15. fejezet, 1. kötet, 262. o.) 8. cikke és a csoportos létszámszövegre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1998. július 20-i 98/59/EK tanácsi irányelv (HL L 225., 16. o.; magyar nyelvű kiadás 5. fejezet, 3. kötet, 327. o.) 5. cikke. Lásd még a 11. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Franciaország ügyben hozott ítélet 18. pontját.

14 – Lásd a C-377/98. sz., Hollandia kontra Parlament és Tanács ügyben 2001. október 9-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-7079. o.) 16. pontját is. Lásd továbbá az említett ítélet 25. pontját, amelyben a Bíróság megállapítja, hogy az irányelv hogyan vezetett be egy sor „pontosítást” és „módosítást” a nemzeti jogokban: ez is nehezen összeegyeztethető az irányelv minimumharmonizációs jellegével, amely általában arra korlátozódik, hogy az oltalom tekintetében minimális határt szabjon a tagállamoknak, az egyebek tekintetében pedig meghagyja szabadságukat.

szabadalmak terén a minimumharmonizáció gondolata kevésbé alkalmazható. Rendszerint ugyanis a minimumharmonizációs rendelkezéseket olyan összefüggésekben alkalmazzák, amelyekben világosan látszik, hogy az egyik fél gyengébb vagy alárendelt helyzetben van a másikhoz képest. Gondolhatunk tipikus példaként azokra a már említett esetekre, amelyekben a fogyasztók távollévők között létrejött szerződéseket kötnek, vagy a csoportos létszámcsökkenéssel érintett munkavállalók eseteire¹⁵. Ezekben a helyzetekben világos, hogy melyik az az irány, amely felé az esetleges szélesebb körű oltalom vezethet: ez csak a gyengébb helyzetben lévő felek javára lenne lehetséges.

56. A fent kifejtett érvek alapján azt javaslom a Bíróságnak, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdést oly módon válaszolja meg, hogy az irányelv – az általa szabályozott területen – kimerítő szabályozást tartalmaz az Unió területén biotechnológiai találmányokra vonatkozóan nyújtható oltalom tekintetében. Ennek következtében megtiltja a nemzeti szabályozás számára, hogy az a biotechnológiai találmányokra vonatkozóan szélesebb körű oltalmat ismerjen el, mint amit az irányelv előír.

VI – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésről

55. A szabadalmak terén azonban ez az egyértelműség nem létezik. A szabadalom „csere” jellege miatt – mint a feltaláló ismeretének és információinak közzétételéért cserébe engedélyezett kizárólagos jog – nincs „gyengébb” helyzetben lévő vagy „oltalomra érdemesebb” fél. *Per definitionem* a szabadalom olyan jogi eszköz, amelynek célja, hogy két ellentétes érdek között egyensúlyt teremtsen, az egyik oldalról az ismeretek közzététele és fejlődése, a másik oldalról a befektetések és a kreativitás előmozdítása között. Ennek következtében még az sem zárható ki, hogy az irányelvet úgy kell értelmezni, hogy az minimális oltalmat biztosít, amennyiben a „nagyobb oltalmat biztosító” nemzeti szabályozásnak oltalomban kellene részesítenie a szabadalmak jogsultjait, vagy a gondolatok (és áruk) szabad áramlását.

57. A harmadik kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság egy korábban, és az irányelvnél szélesebb körben oltalmazott szabadalomnak az irányelv hatályba lépése utáni fenntartása vonatkozásában kérdezi a Bíróságot.

58. Ebben az esetben is csak a Monsanto tartja úgy, hogy a szabadalom megadásának időpontja jelentőséggel bírhat az oltalom terjedelmének meghatározásában. Mindez azonban egy másodlagos érvelés keretein belül került kifejtésre, arra az esetre, ha a Bíróság nem fogadja el a Monsanto előző kérdésekre vonatkozó álláspontját.

15 – Lásd a 13. lábjegyzetet.

59. Álláspontom szerint a kérdésre adandó válasz két előfeltevést igényel.

hogy amennyiben a szekvencia biztosítja ezt az ellenállást (ellátva tehát a funkcióját), az irányelv értelmében oltalomra érdemes.

60. Először is, csakúgy, mint a második kérdésnél, abból az előfeltételezésből kell kiindulni, hogy – bár nem egyértelműen bizonyított – a megadott szabadalomnak a megadás időpontjában gyakorlatilag szélesebb körű tartalma volt, mint ami az irányelv értelmezéséből következik.

61. Másodszor, bár a kérdés megfogalmazása meglehetősen általános jellegű, mégiscsak azon sajátos nemzeti eljárás keretei között kell értelmezni, amely a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyik. Más szóval, a kérdést olyan esetre vonatkozóan kell értelmezni, amely bemutatja azon ellentét jól körülhatárolt jellemzőit, amely miatt a Monsanto mint az RR szójababra vonatkozó szabadalom jogosultja kifogásolja, hogy egyes importőrök Argentínából származó szójalisztet hoztak Hollandiába.

62. Az általam épp most vázolt második előfeltételből nagy jelentőségű következmény fakad. Mindaz, amit a Monsanto követel, nem egyszerűen az RR-szójababot jellemző génszekvenciára benyújtott szabadalmi kérelemben szereplő igénybejelentéseknek megfelelő szabadalmi oltalom. Az igénybejelentések ugyanis arra a génszekvenciára vonatkoznak, amelynek célja, hogy kifejlessze a glifozáttal szembeni ellenállást. Így nincs kétség afelől,

63. A jelen esetben azonban a Monsanto az oltalmat arra a szekvenciára is igényli, amely nem látja el a funkcióját, sőt, maradványként egy élettelen anyagban (liszt) testesül meg. Következésképpen, ha a Bíróságnak úgy találná, hogy a szabadalom megadásának időpontja nem bír jelentőséggel az irányelv alapján a szabadalomra elismerendő oltalom tartalma szempontjából, az nem lenne szűkítése annak az oltalomnak, amely az igénybejelentés tárgyára vonatkozik (a szekvencia, amely bizonyos hatást vált ki). Csupán a szabadalom által ráruházott „járulékos” oltalom terjedelme változna meg.

64. Véleményem szerint a szabadalom megadásának időpontját a vizsgált esetben irrelevánsnak kell tekinteni. Ebben az esetben sem lehet – ahogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett előző kérdések vonatkozásában sem – az irányelvben kifejezett és egyértelmű választ találni. Vannak ugyanakkor különböző szempontok, amelyek ezt támasztják alá.

65. Először is, az irányelv nem tartalmaz átmeneti szabályokat. Ha a jogalkotónak az lett volna a szándéka, hogy fenntartsa az esetleges

már korábban létező szabadalmak helyzetét, a jogszabály szövegébe valószínűleg beillesztett volna erre vonatkozó rendelkezéseket.

66. Másodszor pedig emlékeztetni kell a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatára, amely szerint a kötelezettség, hogy a nemzeti jogot az Unió jogával összhangban kell értelmezni, az adott uniós jogszabályokat megelőzően elfogadott nemzeti rendelkezésekre is vonatkozik¹⁶. Másrészt nem olyan területről van szó, amely esetén az esetleges korábbi jogszabályok összhangban történő értelmezésének a büntetőjogi felelősség terén lenne következménye: ebben az esetben ugyanis valószínűleg elfogadhatatlan szövegértelmezésről lenne szó¹⁷.

67. Harmadszor pedig figyelembe kell venni azt, hogy – miként azt fent is láttuk – az irányelvet azzal az elsődleges céllal alkották meg, hogy az Unió területén ösztönözze a piacot és a versenyt. Ebben az összefüggésben az irányelv olyan értelmezése, amely lehetővé teszi a szabadalmaknak a megadás időpontjától függő értelmezését, problematikusnak tűnik. A jogszabály hasonló olvasata ugyanis jelentős problémákat okozna az áruk szabad áramlásában, és a térségben történő hatékony és egységes piac kialakításában. Különösen a

jogbiztonság lenne erőteljesen korlátozott, ha egy szabadalom pontos tartalmát nem azok az igénybejelentések határoznák meg, amelyek vonatkozásában azt megadják, hanem az az időpont, amikor a szabadalmat megadták. Nem is számolva azzal, hogy mivel ez a „kiterjesztő” értelmezés legfeljebb csak néhány tagállam jogrendszerének jellegzetessége, ezen értelmezés irányelv szerinti jogszerűségének elismerése oda vezetne, hogy még évekig – vagyis az irányelv hatályba lépésének időpontjában érvényes szabadalmak lejártáig – lehetővé tenné, hogy az egyes tagállamokban az oltalom szintje között jelentős eltérések legyenek.

68. Következésképpen azt javaslom a Bíróságnak, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdést oly módon válaszolja meg, hogy az a tény, miszerint a szabadalom az irányelv hatályba lépése előtt került megadásra, nem bír jelentőséggel az előző előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolása tekintetében.

VII – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdéstről

69. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdés arra irányul, hogy a Bíróság döntsön arról, vajon az előző három

16 – Lásd a C-106/89. sz. Marleasing-ügyben 1990. november 13-án hozott ítélet (EBHT 1990., I-4135. o.), 8. pontját; C-212/04. sz., Adeneler és társai ügyben 2006. július 4-én hozott ítélet (EBHT 2006. I-6057. o.) 108. pontját és a C-188/07. sz. Commune de Mesquer ügyben 2008. június 24-én hozott ítélet (EBHT 2008, I-4501. o.) 84. pontját.

17 – Lásd a C-105/03. sz. Pupino-ügyben 2005. június 16-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-5285. o.) 45. pontját.

kérdés megválaszolásában van-e szerepe a TRIPs Megállapodásnak, különösen annak 27. és 30. cikkének.

70. Azonnal előrebocsátom, hogy osztom a Monsanto kivételével valamennyi fél által kifejtett azon véleményt, amely szerint a TRIPs Megállapodás nem tudja semmilyen módon módosítani az első három kérdésre adandó választ. Főként azért, mert véleményem szerint az irányelv általam javasolt értelmezése egyáltalán nem áll ellentétben a TRIPs Megállapodás hivatkozott cikkeiben foglalt rendelkezésekkel.

71. Mindenesetre meg kell előzetesen említeni, hogy az irányelv 1. cikke kifejezetten kimondja, hogy nem érinti a tagállamok TRIPs Megállapodásban vállalt kötelezettségeit. Következésképpen a jogalkotó szem előtt tartotta, hogy az irányelv ne legyen összeegyeztethetetlen a szóban forgó nemzetközi egyezményvel: az 1. cikkben foglalt összeegyeztethetlenségi záradék mindenképpen oly módon rendelkezik, hogy egy tagállamot nem lehet felelőssé tenni az irányelv megsértéséért, amikor magatartásának célja az, hogy a TRIPs Megállapodásban foglalt kötelezettségét teljesítse.

72. Világos, hogy ebben az összefüggésben a leghatékonyabb – az irányelv és a TRIPs Megállapodás közötti lehetséges ellentétek elkerülését célzó – értelmezési módszer abban áll, hogy az előbbinek, a lehetőségek határain

belül, az utóbbiban előírtaknak megfelelő értelmezést kell adni. Másrészt, általában véve meg kell említeni, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata egyfelől elutasította egy uniós jogszabály jogszerűsége WTO-megállapodások fényében történő értelmezésének lehetőségét¹⁸, másfelől viszont az egységes értelmezés elvén keresztül megerősíti az esetleges ellentétek elkerülésének szükségességét¹⁹.

73. Fel kell tehát tenni a kérdést, hogy vajon az irányelvnek az előző pontokban általam javasolt értelmezése ellentétben áll-e a TRIPs Megállapodásban előírtakkal? Véleményem szerint nincs semmilyen ellentét.

74. A TRIPs Megállapodásban foglalt rendelkezések közül egyik sem áll ellentétben a génszekvenciák szabadalmának célhoz kötött oltalmával.

75. Különösképpen a TRIPs Megállapodás 27. cikke kizárólag a szabadalmazhatósággal foglalkozik. A vizsgált esetben egyáltalán nincs szó szabadalmazhatósági problémáról,

18 – A Bíróság megállapította, hogy egy uniós aktus jogszerűségének WTO-megállapodás alapján történő értékeléséhez az szükséges, hogy az Unió „szándékában álljon a WTO keretében vállalt sajátos kötelezettség végrehajtása, illetve [hogy] a [z uniós] aktus kifejezetten hivatkozzon a WTO-megállapodások meghatározott rendelkezéseire” (a C-94/02. P. sz., Biret & Cie kontra Tanács ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-10565. o.] 55–56. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

19 – Lásd a C-300/98. és C-392/98. sz., Dior és társai ügyben 2000. december 14-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-11307. o.) 47. pontját, valamint a C-431/05. sz. Merck Genéricos ügyben 2007. szeptember 11-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-7001. o.) 35. pontját.

tekintettel arra, hogy a felek között nem vitás, hogy a Monsanto-nak joga van ahhoz – ahogy ezt a jogát gyakorolta is –, hogy szabadalmi oltalmat szerezzen arra a génszekvenciára, amely a szójababnak ellenállást biztosít a glifozáttal szemben. A kérdés viszont, amely tekintetében a felek között jogvita van, kizárólag a találmányra elismerendő oltalom terjedelmére vonatkozik.

76. Nincsenek problémák a 30. cikk összeegyeztethetőségével sem, amely egy szabadalom jogosultját megillető jogokkal kapcsolatos esetleges kivételekre vonatkozik. Mindenekelőtt ugyanis egy célhoz kötött oltalom elismerése nem jelenti kivételek előírását egy szabadalmi oltalom terén: ugyanakkor magának a szabadalmi kérelemben megjelöltéktől eltérő használatra el nem ismert jognak a tartalmát megszorítóan kell értelmezni. A TRIPs Megállapodásban semmi nem gátolja a génszekvenciák vonatkozásában egy „abszolút” oltalom elismerését, és így olyan oltalom elismerését sem, amely bármely más, akár előre nem látott vagy jövőbeli használatra vonatkozik.

77. Egyébként, még *ad absurdum* azt is feltételezve, hogy a génszekvenciákra vonatkozó szabadalom célhoz kötött oltalma a TRIPs

Megállapodás 30. cikke értelmében a szabadalom terjedelmének korlátozását jelenti, számomra úgy tűnik, hogy az ilyen korlátozás teljesen elfogadható. Ezen 30. cikk előírja ugyanis, hogy a kivételek „korlátozottak”, és hogy nem gátolják a találmány „szokásos hasznosítását”. Tehát egy génszekvencia oltalmának azokra a használatokra korlátozása, amelyek tekintetében szabadalmaztatták, bizonyosan nem gátolja a találmány szokásos hasznosítását, amely megfelel a szabadalom iránti kérelemben leírtaknak. A meghatározás szerint ugyanis az oltalomból való kizárás csak jövőbeli és előre nem látott használatok miatt lehetséges (amelyeket azonban az első szabadalom jogosultja szabadalmazhat, amennyiben a felfedezés az övé), vagy mint jelen esetben, az eredeti termék feldolgozásához kapcsolódó tevékenység miatt, amelynek során a génszekvencia nem látja el többé a funkcióját.

78. Következésképp javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdést oly módon válaszolja meg, hogy a TRIPs Megállapodás rendelkezései nem ellentétesek az irányelvnek az előző előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre adandó válaszkönnél alkalmazott értelmezésével.

VIII – Végkövetkeztetések

79. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a Rechtbank's-Gravenhage által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket a következőképpen válaszolja meg.

„A biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló, 1998. július 6-i 98/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv rendszerében a génszekvenciára vonatkozó szabadalom oltalmának biztosítása azokra a helyzetekre korlátozott, amelyekben a genetikai információ az adott időpontban ellátja a szabadalomban leírt funkcióját. Mindez érvényes mind magára a szekvencia oltalmára, mind azokra az anyagokra, amelyek azt tartalmazzák.

Az irányelv, azokon a területeken, amelyekkel foglalkozik, kimerítő szabályozást jelent az Unió területén biotechnológiai találmányokra vonatkozóan nyújtható oltalom tekintetében. Következésképpen megtiltja egy nemzeti jogszabály számára, hogy az irányelv által előírtnál szélesebb körű oltalmat nyújtson egy biotechnológiai találmány vonatkozásában.

Az a tény, miszerint egy szabadalmat az irányelv hatályba lépése előtt adtak meg, nincs hatással az előző előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására.

A TRIPs Megállapodás rendelkezései nem ellentétesek az irányelvnek az előzetes döntéshozatalra előterjesztett előző kérdésekre adandó válaszoknál alkalmazott értelmezésével.”